

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

*Кафедра ветеринарно-санітарної експертизи,
гігієни продуктів тваринництва та патологічної анатомії ім. Й.С. Загаєвського*

**ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНИЙ РОЗИН ТРУПІВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН З ОСНОВАМИ
СУДОВОЇ ВЕТЕРИНАРІЇ**

**Методичні рекомендації
для студентів факультету ветеринарної медицини
освітньо-кваліфікаційного рівня 8.110101 – “Магістр” та
слухачів Інституту післядипломного навчання,
видання 2-е, виправлене і доповнене**

Спеціальність 211 – ветеринарна медицина

УДК 619:616-091.5

Розглянуто і схвалено
Радою факультету
ветеринарної медицини БНАУ
(протокол № 9 від 15.02.2018 року)

Укладачі: кандидати вет. наук, доценти І.В. Папченко, Ю.М. Тирсіна, М.В. Утеченко

Патолого-анатомічний розтин трупів сільськогосподарських тварин з основами судової ветеринарії: Методичні рекомендації для студентів освітнього рівня – магістр та слухачів Інституту післядипломного навчання / І.В.Папченко, Ю.М. Тирсіна, М.В. Утеченко – Біла Церква, 2019 - 47 с.

У методичних рекомендаціях викладено основні підходи до дослідження трупів різних видів сільськогосподарських тварин, наведено зразки протоколів патолого-анатомічного розтину.

Рецензент: **Шульга П.Г.**, канд. вет. наук, доцент

©БНАУ, 2019

РОЗТИН ТРУПІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН

Розтином називається всебічне дослідження трупів або вимушено забитих хворих тварин з метою виявлення патолого-анатомічних змін в їх організмі та з'ясування причин захворювання і смерті.

Латинська назва розтину – *sectio*. Звідси і походять такі терміни, як секційна зала, секційні інструменти, секційна техніка (грецька назва – аутопсія).

Види розтину. За призначенням розтини бувають патолого-анатомічними та судово-ветеринарними. Патолого-анатомічним розтин трупів тварин називають у тому випадку, коли причина смерті не викликає підозри про умисні або злочинні дії. Патолого-анатомічні розтини здебільшого проводять з діагностичною, науковою або навчальною метою.

Судово-ветеринарним називається розтин, який проводиться при підозрі злочинних дій, що викликали смерть тварини, або недбайливого, грубого чи жорстокого поводження з ними.

Організація проведення цих двох різновидів розтину має суттєві відмінності:

- патолого-анатомічний розтин проводиться з ініціативи працівника ветеринарної медицини, а судовий – за офіційним розпорядженням слідчих органів або суду; експертом у такому випадку призначають лікаря ветеринарної медицини з відповідним досвідом роботи;

- при проведенні патолого-анатомічного розтину присутніми бувають доглядачі (власники) тварин, керівники підрозділів, а при судовому обов'язковою є присутність понятих (спеціально запрошених свідків) і представника судової влади;

- при судовому розтині порядок дослідження визначається змінами, що викликали смерть, при патолого-анатомічному – він є традиційним і визначається звичайною практикою (схема його наводиться нижче);

- документується патолого-анатомічний розтин протоколом, який підписують лікар та присутні співробітники відповідного підрозділу (доглядач, завідувач фермою); судовий розтин документується актом, який підписують члени комісії (експерт, поняті, представник судової влади).

МІСЦЕ РОЗТИНУ ТА ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНІ ВИМОГИ ДО НЬОГО

Патологоанатомічний розтин трупів тварин проводять у спеціально обладнаних приміщеннях – секційних залах і прозекторіях, які є при ветеринарних інститутах і лабораторіях, а також на заводах з виробництва м'ясо-кісткового борошна. У приміщеннях, де утримують тварин, і на пасовищах трупи розтинати забороняється, щоб запобігти інфікуванню навколишнього середовища та поширенню інфекційних хвороб. Розтин проводять на спеціальних площадках і в приміщеннях, які розташовані

біля біотермічних ям. Найкращим місцем для проведення розтину трупів тварин є секційні зали.

Секційна зала повинна відповідати таким вимогам:

а) секційне приміщення має бути просторим і світлим, з вентиляцією; мати водопровід з гарячою та холодною водою та ізольовану від загальної мережі каналізацію;

б) співвідношення площі вікон до підлоги – 1:4–1:5;

в) витяжна вентиляція повинна бути розрахована на повну заміну повітря в приміщенні за одну годину;

г) стіни покривають водонепроникним матеріалом (кахель, олійна фарба);

д) підлога (цементована або вистелена плиткою) має необхідний ухил для стоку води, яка подається у спеціальний резервуар для знезараження дезінфікуючими засобами.

Секційну залу обладнують столами для розтину трупів дрібних та великих тварин. Столи покривають водонепроникним матеріалом (оцинкованим, металевим або алюмінієвим листом), щоб можна було легко вимити і продезінфікувати.

Крім секційних столів, необхідно мати маленький столик для інструментів, які використовуються під час розтину; столи для запису протоколів; шафи, спеціально обладнані для зберігання інструментів, халатів, гумових рукавичок, реактивів тощо.

ІНСТРУМЕНТИ ТА СПЕЦОДЯГ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У ПРОЦЕСІ РОЗТИНУ

Для проведення розтину потрібно мати такі інструменти:

1. Великий черевасто-гострокінечний ніж; його ручка повинна бути зручною, підігнаною під пальці в зігнутому положенні і надійно фіксуватися в руці. Такі ножі мають бути різних розмірів (залежно від розмірів трупа), і вони є найбільш універсальними для зняття шкіри, відділення кінцівок, виконання глибоких розрізів м'язів, розрізу паренхіматозних органів та ін.

2. Кілька скальпелів різного розміру з черевастим і прямим лезами (частіше використовуються для розтину трупів дрібних тварин і препарування).

3. Ніж для дослідження мозку: лезо ножа пряме, тонке, широке, на кінці заокруглене, заточене на два боки. Таким ножем роблять поперечні розрізи тканини мозку у вигляді пластинок, завтовшки 1–1,5 см.

4. Кишкові ножиці двох розмірів: одні – завдовжки близько 21 см, другі – близько 30 см. Одна бранша ножиць довша за другу приблизно на 2,5 см і має заокруглений кінець.

5. Ножиці різного розміру з гудзиками на кінцях або із

заокругленими кінцями для розрізу судин, бронхів, вивідних каналів, залоз та ін.

6. Ножиці для перерізування ребер (реберні ножиці); за формою ріжучих елементів схожі із садовими ножицями.

7. Лучкова і листова пилки.

8. Подвійна пилка для розтину спинномозкового каналу трупів дрібних тварин (використовується рідко).

9. Пінцети анатомічні та хірургічні різних розмірів.

10. Молоток для розтину (секційний молоток, який на кінці ручки має гачок для зняття кришки черепної коробки).

У патологічній практиці можуть використовуватися й інші інструменти, але не так часто, як зазначені вище (лещата, долота, сокира та ін.)

Інструменти протягом усього розтину знаходяться на спеціально обладнаному столику. Не дозволяється залишати інструменти в порожнинах тіла, встромляти в м'язи.

Інструменти, особливо ножі, повинні бути гострими. Це дає можливість легко робити рівні і глибокі розрізи. Більшість розрізів виконують секційним ножем; паренхіматозні органи – секційним або мозковим ножами. Розрізи роблять рівні, глибокі, широким рухом руки до себе або зліва направо чи – навпаки. При розрізі м'яких тканин, наприклад мозку, ніж змочують водою, оскільки на сухому ножі залишаються кусочки тканин, що у свою чергу сильно змінює вид поверхні розрізу.

Розрізи ножами і ножицями проводять під контролем зору, а не наосліп, що особливо важливо при роз'єднанні та видаленні органів.

З метою запобігання забрудненню верхнього одягу під час розтину використовують спецодяг: халати, шапочки, клейончасті фартухи та рукавники, гумові рукавички та чоботи.

ВИМОГИ ЩОДО ДОТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ, ОСОБИСТОЇ ГІГІЄНИ ЗАПОБІГАННЯ ЗАБРУДНЕННЮ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Однією з основних вимог, якою необхідно керуватися при розтині, є дотримання ветеринарно-санітарних правил, які забезпечують охорону здоров'я людини та запобігають забрудненню навколишнього середовища.

Перед проведенням розтину необхідно одягати халати, шапочки, фартухи, рукавники, гумові рукавички. При наявності на руках порізів, ран, їх покривають колодієм або лейкопластиром. Шкіру рук посипають тальком і одягають гумові рукавички; якщо немає гумових рукавичок, руки змащують вазеліном чи яким-небудь жиром.

Під час розтину підтримують чистоту, акуратність і обережність в роботі. Поранивши руку, її швидко обмивають, видавлюють декілька

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Пейсак З. Болезни свиней / Зигмунт Пейсак; пер. с польского; под ред. Д.В. Потапчука В.В., Петрова. – Беларусь : ЗАО “Консул”, 2008.– 686 с.
2. Патологічна анатомія тварин / [П.П. Урбанович, М.К. Потоцький, І.І. Гевкан та ін.]// – Київ, 2008. – 856 с.
3. Скрипка М.В. Атлас патологічної морфології тварин / М.В. Скрипка, І.І. Панікар, Н.Б. Колич // МОН Молодь спорту України, Полтава, 2012. – 89 с.
4. Вскрытие и патоморфологическая диагностика болезней животных / [А.В. Жаров, И.В. Иванев, А.П. Стрельников и др.] // М. Колос, 2000. – 400 с.
5. Болезни свиней / [Грисслер А., Фогльмайр Т., Хольцхой М. и др.] // Киев – 2010. – С. 163 – 165.
6. Факторні хвороби тварин / [Литвин В.П., Олійник Л.В., Корнієнко Л.Є. і ін.]// Київ, Аграрна наука. – 2002. – С. 316 – 361.
7. Потоцький М. Сальмонельоз/ М. Потоцький // Сучасна ветеринарна медицини України. – 2014. – № 2. – С. 23–25.
8. Хардинг Д. Новые подходы к контролю заболеваний поросят / Д Хардинг // Ветеринария сельскохозяйственных животных – 2010 – № 10. – С. 47-48.
9. Атлас болезней свиней / Ю. Харцилиус, И. Хеннинг-Паука. – К.:ООО « Аграр Медиан Украина». 2016. – 196 с.
10. Луцько В.П. Патоморфологія диплококової септицемії свиней /В.П. Луцько // Ветеринарна медицина України. -2011. –№ 1. – С 28–30.
11. Лямперт И.М. Стрептококковые инфекции / И.М. Лямперт Сборник научных трудов. – Тюмень, 2014. – № 57. – С.9–14.
12. Айшпур О. Є. Актинобацильозна плевропневмонія свиней / О. Є. Айшпур // Біологія тварин. - 2015. - Т. 14, № 3. - С. 8-14.
13. Алипер Т.И. Болезни свиней [Электронный ресурс]/Алипер Т.И. -Режим доступа до стор. : http://www.narvac.com/art_a_pigsill.htm.
14. Timoney J.F. Disease in swine / J.F. Timoney // The Veterinary Record. – 1999. – Vol. 69. – № 49 (2). – P. 1160–1171.
- 15.Потоцький М. Гемофільозний полісерозит / М. Потоцький // Ветеринарна медицина України. – 2002, № 3. – С. 24-25.

ЗМІСТ

РОЗТИН ТРУПІВ СІЛСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТВАРИН	3
МІСЦЕ РОЗТИНУ ТА ВЕТЕРИНАРНО-САНІТАРНІ ВИМОГИ ДО МІСЦЯ РОЗТИНУ	3
ІНСТРУМЕНТИ ТА СПЕЦОДЯГ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У ПРОЦЕСІ РОЗТИНУ	4
ВИМОГИ ЩОДО ДОТРИМАННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ, ОСОБИСТОЇ ГІГІЄНИ ЗАПОБІГАННЯ ЗАБРУДНЕННЮ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	5
ЧАС РОЗТИНУ ТРУПА	6
ПОСЛІДОВНІСТЬ ЕТАПІВ ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНОГО РОЗТИНУ ТРУПІВ	6
ОФОРМЛЕННЯ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПАТОЛОГО–АНАТОМІЧНОГО РОЗТИНУ	23
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНУ ЕКСПЕРТИЗУ	25
ДОДАТКИ	29
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	47

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**ПАТОЛОГО-АНАТОМІЧНИЙ РОЗИН ТРУПІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ТВАРИН З ОСНОВАМИ СУДОВОЇ ВЕТЕРИНАРІЇ**

**Методичні рекомендації
для студентів факультету ветеринарної медицини освітньо-кваліфікаційного
рівня 8.110101 – “Магістр” та слухачів Інституту післядипломного навчання**

Папченко Іван Васильович

Тирсіна Юлія Марківна

Утеченко Микола Валентинович